

UNIVERSITETET I OSLO

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep.
0032 Oslo

Universitetsdirektøren

Postboks 1072 Blindern

Dato: 1. oktober 2009

Deres ref.: 200803829-/TJB

Vår ref.: 2009/11308

Telefon: + 47 22 85 63 01

Telefaks: + 47 22 85 44 42

Nettadresse: www.uio.no

Høringsuttalelse: Nasjonalt digitalt universitetsmuseum (NDU)

Vi viser til departementets høringsbrev av 1. juli d.å. med oversendelse av rapporten "Nasjonalt digitalt universitetsmuseum (NDU)". Universitetet i Oslo sine bemerkninger til utredningen følger i dette brevet.

Generelle kommentarer

Universitetet i Oslo er meget tilfreds med at det settes ambisiøse mål for universitetsmuseene slik det gjort i St. meld. 15 (2007-2008). Vi deler den oppfatning som der kommer fram av at den digitale formidlingen er av stor og voksende betydning både for museene og for de mange og ulike kategoriene av museumsbrukere. Rapporten om "Nasjonalt digitalt universitetsmuseum (NDU)" er en oppfølging og operasjonalisering av deler av denne stortingsmeldingen. Det utredningsarbeidet som ligger til grunn for rapporten har brakt dette arbeidet videre, men det gjenstår fortsatt viktige avklaringer før arbeidet er sluttført. Det gir grunn til spesiell årvåkenhet at utvalget foreslår en organisering av virksomheten som så langt vi er orientert, ikke har sitt motstykke noe sted i verden.

Vi setter stor pris på at det nå planlegges en omfattende satsing på å sikre universitetsmuseene den plass de fortjener i det offentlige, digitale rom. Vi har full forståelse for at det må etableres både tydelige mål og styringsmekanismer som sikrer måloppnåelse dersom en så omfattende satsing som det her er tale om, skal gjøres. Vi mener imidlertid at måloppnåelsen kan sikres uten at det er nødvendig å bygge en ny organisasjon. Det er etter vår oppfatning mer hensiktsmessig å bruke de mekanismer som allerede er på plass. Da vil vi etter vår oppfatning sikre at en størst mulig del av midlene går til måloppnåelse, snarere enn til mer administrasjon. Vi vil i denne sammenhengen peke på at en prosjektorganisering med tydelige og etterprøvbare mål har vist seg å fungere godt på sammenlignbare områder. Vi merker oss at utvalget legger til grunn en prosjektorganisering av store deler av aktiviteten, og vi støtter utvalgets intensjoner på dette området. Vi mener imidlertid at det kan etableres en fullgod forvaltning av prosjektporteføljen uten noen ny organisasjonsenhet.

Rapporten beskriver ikke tilstrekkelig klart hvilke oppgaver det er som skal løses innenfor rammen av NDU, og hvordan arbeidsdelingen mellom NDU og universitetsmuseene skal være. Dette gjør at drøftingen av organisasjonsmodellene blir ufullstendig, og det vil etter UiOs syn være nødvendig med ytterligere vurderinger på dette området før det velges en endelig organisering. Et område som må vies oppmerksomhet i det videre arbeide er hvilke oppgaver og stillinger som skal ligge ved universitetsmuseene som et ledd i denne satsingen. Etter UiOs oppfatning bør det ikke opprettes noe nytt organ før dette er klarlagt og kvantifisert. Forholdet mellom ressursbruken sentralt versus regionalt og omfanget av kjøp av tjenester må også bli klarere.

Universitetsdirektøren

Videre vurderer vi det slik at MUSITs rolle og oppgaver ikke er viet tilstrekkelig oppmerksomhet. MUSIT har i løpet av de to årene det har vært i funksjon, klart å finne sin rolle på en god måte. Dette gjelder særlig samspillet mellom MUSIT og fagmiljøene ved de enkelte museene. MUSIT er også en kostnadseffektiv organisasjon.

Samspillet mellom forskning og formidling er ikke viet tilstrekkelig oppmerksomhet i rapporten. Universitetene legger til grunn at all formidling innenfor institusjonenes ansvarsområde skal være forskningsbasert, fordi dette er en forutsetning for at det stoffet som formidles har tilstrekkelig høy kvalitet. Dette prinsippet synes å være lagt til side i rapporten. Rapporten skiller heller ikke klart nok mellom formidling til allmennheten som har sine spesielle behov, forskernes formidling av sitt fag til andre forskere som også i stigende grad skjer i digital form, og forskningsbasert formidling. Det er ikke gitt at alle disse målgruppene behov kan løses tilfredsstillende innenfor rammen av en organisasjonsform som foreslått.

Digitaliseringen kan ikke ses isolert, slik rapporten legger opp til. Det faglige innholdet, digitaliseringsverktøy og presentasjonsmekanismer må følge hverandre. NDU er i denne sammenhengen ikke beskrevet som et museum, men som et formidlingsprosjekt. Det bør derfor vurderes en annen betegnelse, hvis man velger å følge rapportens anbefalinger og opprette et slikt organ.

Rapporten vier ikke tilstrekkelig oppmerksomhet til samspillet mellom IT-løsningene ved museene og de løsninger som velges for det offentlige Norge som helhet. Det bør, etter UiOs oppfatning, legges særlig vekt på en samordning med Norge digitalt.

Vi vil ellers nytte anledningen til å peke på at universitetsmuseene fortsatt har store digitaliseringsoppgaver innenfor tilgjengeliggjøring av gjenstandsbeskrivelser (kataloger), arkiv, fotografier og andre typer dokumentasjon som finnes ved museene. Mye av dette er massearbeid, men mye er også arbeid som bare kan utføres av høyt kvalifiserte fagfolk ved museene. Det å bringe materialet i en digital form er en forutsetning for den type formidling som er rapportens hovedanliggende.

Utvalgets forslag til mandat for NDU

Mandatet er på flere områder uklart, mens det på andre områder angir spesifikke føringer som bør gis fornyet vurdering. Det gjenstår derfor en del arbeid før et operativt mandat er på plass.

Mandatet bør gi en tydeligere anvisning av arbeids- og oppgavedelingen mellom NDU og universitetsmuseene. I det nåværende forslaget er det blant annet uklart hvordan forskernes digitale formidling av eget materiale skal skje. En klar arbeids- og oppgavedeling er en forutsetning for å sikre at det ikke bygges parallelle fagmiljøer og en dublering av både kapasitet og kompetanse.

Mandatet bør være tydelig når det gjelder rollefordelingen, men samtidig ivareta hensynene både til gjeldende universitetslov og til universitetenes samfunnsoppdrag. UiO vil advare mot at styret for NDU gis styringsrett over deler av universitetsmuseenes virksomhet. En slik løsning gir uklare ansvarsforhold, og vil derfor være svært vanskelig å håndtere i den daglige virksomheten. Vi er særlig opptatt av at mandatet gir NDU enerett til å avgjøre hva som skal formidles. Dette er et brudd både med universitetsmuseenes vitenskapelige forankring og med den enkelte forskers frihet til å formidle sin forskning på den måte, og i de kanaler som hun måtte finne tjenlig ut fra sine forskningsfaglige vurderinger.

Universitetsdirektøren**Utvalgets forslag til organisering av NDU**

Organisering og dimensjonering av NDU vil måtte tilpasses måten universitetsmuseene håndterer denne delen av sin virksomhet på, og hvilke ressurser som museene velger å avsette til å løse oppgaver som ligger inn mot NDU. Dette gjelder til eksempel digitalisering og klassifisering av det gjenstående materialet, aktivt arbeid med konsolidering av databaser og liknende. Siden denne siden ikke er behandlet i vesentlig grad i rapporten, samtidig som oppgave og ansvarsdelingen er uklar, vil det være uråd å ha noen fast oppfatning om dimensjoneringen av NDU. Erfaringene med MUSIT indikerer imidlertid at en forutsetning for å lykkes med en felles IT-organisasjon, er at det er tilstrekkelig kapasitet og kompetanse i de institusjonene som er brukere av IT-organisasjonen. I utvalgets primære forslag legges det opp til at universitetsmuseene tilføres like store midler som NDU. Etter UiOs oppfatning er en styrking av kapasitet og kompetanse innenfor museenes egen organisasjon en forutsetning for å lykkes med en tung digital satsing, og vi gir full støtte til dette prinsippet.

Dersom utvalgets alternative organiseringsforslag legges til grunn, dvs. en videreutvikling av MUSIT, vil det være viktig å bygge ut IT-kapasiteten. Behovet for formidlingskompetanse er neppe så stort som antydnet av utvalget, hvis denne modellen legges til grunn. Det er imidlertid viktig, uavhengig av modellen, at det legges til rette for kjøp av tjenester i tillegg til de som kan produseres innenfor egen organisasjon. MUSIT gjør dette i stigende grad, og har gode erfaringer med det. Etablering av arkeologiportalen er ett eksempel.

Valg av type forvaltningsorgan er neppe avgjørende for hvorvidt NDU vil lykkes. UiO sitter imidlertid med erfaring med ulike tilknytningsformer. Fra vertsorganisasjonens ståsted er en organisering i henhold til Universitetslovens § 1-4 ikke problemfri. Denne organisasjonsformen gir en ubalanse mellom vertsorganisasjonens styringsrett og de forpliktelser som påløper. Dette er løsbart, men det må vies atskillig oppmerksomhet i de avtaler som legges til grunn for opprettelsen av organet. Alternativet med å opprette et forvaltningsorgan direkte under Kunnskapsdepartementet har etter UiOs syn en vesentlig ulempe. Det vil etablere en unødvendig stor avstand mellom museene og NDU, og det vil da være fare for at det oppstår styringsstrukturer som er usimidige og kostnadsdrivende.

Uavhengig av organisasjonsform har utvalgets primære alternativ en meget stor administrasjon. Det er avsatt 5 administrative årsverk innen en organisasjonsenhet på 27 årsverk. De administrative kostnadene blir da meget høye.

Før NDU eventuelt opprettes, bør etter UiOs syn organisering, kompetanse og kapasitetsbehov innenfor de forskjellige områdene revurderes.

Innpassing av digitaliseringsarbeidet som allerede er gjort ved universitetsmuseene

En viktig forutsetning for å kunne innpasse det digitaliseringsarbeid som allerede er gjort ved universitetene er at MUSIT inngår som en sentral del av en eventuelt ny organisasjon. Dersom så ikke skjer, vil kompetanseoverføring bli et betydelig problem. Vi ser også grunn til å nevne Enhet for Digital Dokumentasjon (EDD) ved UiO, som bygger på deler av det gamle DokPro, og som har viktig kompetanse på området.

Den fragmenteringen av det digitale materialet som nå er tilfelle, må avhjelpes for å lykkes med å åpne de digitale samlingene mot allmennheten. Til eksempel er det digitale materialet enda fordelt på mer enn 200 databaser. En konsolidering til et fåtall databaser vil være en forutsetning for å lykkes med gode publiseringsløsninger. Dette vil være ressurskrevende, og store deler av arbeidet vil kreve forskningsfaglig innsikt. Dette er et arbeid som vanskelig kan gjøres utenfor museene, og det vil – som utvalget foreslår – kreve tilførsel av nye ressurser til museene. Uten at

Universitetsdirektøren

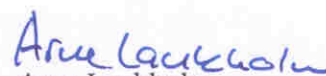
denne siden blir ivaretatt, vil målsettingene i St. meld. 15 (2007-2008) "Tingenes tale" neppe kunne realiseres.

Rettighetsproblematikk

Rapporten har ikke viet tilstrekkelig oppmerksomhet til opphavsrettslige problemstillinger. Dette gjelder både universitetenes og de enkelte forskernes immaterielle rettigheter. En vesentlig del av det materiale som i dag finnes i digital form i universitetenes samlinger vil ikke kunne publiseres i åpne web-løsninger uten at rettighetsproblematikken blir avklart. Tidligere utredninger på dette området, eksempelvis innstillingen fra Universitets og høyskolerådets utvalg for immaterielle rettigheter (Ringnes-utvalget), kan være et godt utgangspunkt for det videre arbeidet på dette området. En avklaring av rettighetsproblematikken er en forutsetning for å lykkes med de ambisjonene som rapporten legger opp til.

Med vennlig hilsen

Gunn-Elin Bjørneboe
Universitetsdirektør

Arne Laukholm
IS-direktør

Kopi:
Kulturhistorisk museum ved UiO
Naturhistorisk museum ved UiO